

УДК 336.3

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ І БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ (НА ПРИКЛАДІ КРЕМІНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

Ржевська О.

THE INTERBUDGETARY RELATIONS AND FISCAL POLICY: STATE AND PROSPECTS (THE EXAMPLE OF THE KREMINNA CITY COUNCIL)

Rgevskaya O

В статті досліджено теоретичні аспекти бюджетної політики та міжбюджетних відносин, визначено результати аналізу доходів та видатків Управління праці та соціального захисту населення виконавчого комітету Кременської міської ради, наведено сучасні кількісні і якісні критерії ефективності бюджетної політики м. Кременна та перспективи.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, бюджетна політика, місто.

Постановка проблеми. Проблема фінансового забезпечення розвитку територій стоїть фактично перед усіма країнами. Суть її в тому, що адміністративно-територіальні утворення мають неоднаковий природно-ресурсний і фінансовий потенціали (зокрема, податкову базу). З формуванням нової економічної структури України зросла відповідальність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за забезпечення соціальних гарантій. Мінімально необхідні витрати бюджетної системи стають непосильними для місцевих органів. Отже, на сучасному етапі вітчизняного економічного розвитку є актуальною проблема взаємодії бюджетів, у зв'язку з чим міжбюджетні відносини займають особливе місце в бюджетній політиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливе значення для формування теоретичної основи міжбюджетних відносин відіграють праці таких вітчизняних вчених: В. Опаріна, О. Василика, В. Гесця, С. Буковинського, С. Юрія, С. Огородника, І. Луніної, В. Федосова, В. Андрушенка, В.Кравченка, О. Кириленка, І. Чугунова, Д. Полозенка, Д. Слухая, С. Кондратюка, В. Малька, К. Павлюка та інших, які досліджували процес розвитку і реформування взаємовідносин бюджетів усіх рівнів, вивчали досвід розвитку міжбюджетних відносин провідних країн світу з метою його адаптації до реалій української економіки. Питанням ефективної бюджетної політики багато уваги приділяють і російські економісти такі, як В. Озеров, В. Твердохлебов, О. Бажаєв, В. Христенко, А. Швецов, В. Лебедев, Г. Поляк, В. Родіонова, М. Романовский, Ю. Любимцев, О. Богачова, А. Ігудін, А. Колесов тощо. Зарубіжні науковці також не залишили проблеми взаємовідносин між бюджетами

без уваги. Такі відомі світові ім'я, як А. Вагнер, Ш. Бланкарт, Р. Кауфман, П. Самуельсон, В. Уотес, Д. КІнг, Х. Роузент, Р. Масгрейв, П. Масгрейв, У. Оутс, Е. Пейдж, Г. Райт, Р. Берд, Дж. Б'юкенен, Т. Горварт, Дж. Стігліц, Ч. Тібо та багато інших висвітлювали проблеми міжбюджетних відносин у своїх наукових дослідженнях [1-3].

Мета статті – дослідження бюджетної політики, міжбюджетних відносин та їх стану і перспектив розвитку на прикладі Кременської міської ради.

Матеріали і результати дослідження. Бюджетна політика починається з терміна «бюджетний федералізм», який вперше був введений американським вченим У.Оутсом і в зарубіжній економічній літературі використовувався для характеристики бюджетних систем федеративних й унітарних держав, але оскільки незалежно від рівня децентралізації системи бюджетів в унітарних країнах відсутній субфедеральний рівень державної влади, то можливим є лише використання принципів бюджетного федералізму, які спрямовано на досягнення оптимального поєднання повноважень між різними рівнями влади [4].

Отже, бюджетна політика — це сукупність державних заходів, спрямованих на зміцнення дохідної частини державного бюджету, посилення соціальної направленості видатків бюджету, створення умов макроекономічної стабілізації. Найважливіші складові міжбюджетних відносин: розмежування видатків бюджетів відповідно до розподілу повноважень між органами державної влади та місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування; забезпечення бюджетів доходами, достатніми для виконання покладених на них завдань; вилучення коштів у відносно «багатих» у фінансовому сенсі територій; підтримка «бідних» у фінансовому розумінні територій; різні форми взаємовідносин, що виникають у процесі виконання бюджетів (взаємозаліки, бюджетні позики тощо)[5].

Україна є унітарною державою, тобто єдиним державним утворенням, що базується на верховенстві суверенітету і складається з адміністративно-територіальних одиниць, які підпорядковані централь-

ним органам влади й не мають ознак державної незалежності. Управління праці та соціального захисту населення виконавчого комітету Кременської міської ради (УПСЗН виконавчого комітету Кременської

міської ради») підзвітне і підконтрольне Кременському міському голові, міськвиконкому та Кременській міській раді, рис.1.

Рис. 1. Організаційна структура УПСЗН виконавчого комітету Кременської міської ради [6]

Вартісна оцінка обсягів діяльності УПСЗН виконавчого комітету Кременської міської ради здійснюється на основі кошторису за показниками видатків, що характеризують собівартість наданих послуг (виконаних робіт).

У складі доходів УПСЗН виконавчого комітету Кременської міської ради у 2012 році доходи загального фонду становлять 2796,36 тис. грн., або 99,68 %, спеціального фонду 9,07 тис. грн., або 0,32 %. У складі видатків УПСЗН виконавчого комітету Кременської міської ради у 2010-2012 роках найбільшу

питому вагу займають видатки загального фонду, їх питома вага у 2012 році становить 99,77 %. Загальна сума видатків УПСЗН виконавчого комітету Кременської міської ради, яка фактично надійшла до установи на протязі 2010-2012 років, менша, ніж затверджена кошторисом. Відхилення по роках становлять, у 2010 році -56,67 тис. грн, у 2011 році -73,08 тис. грн, у 2012 році -100,60 тис. грн. Державними інспекторами проведено 46 перевірок з питання дотримання законодавства про працю. Доходи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати пра-

цездатності мають динаміку до збільшення на протязі всього досліджуваного періоду, зокрема у 2011 році він становить 106,88 %, у 2012 році 114,85 %, та за прогнозом на 2013 рік становитиме 109,91 %. На соціальний захист та соціальне забезпечення затверджено місцевими радами на 2012 р. 3594,7 тис. грн, або лише 2,1 %. Розрахунковий показник на 2011 р. становить 5357,8 тис. грн, або 3,5 %. Відсоток забезпеченості поточної потреби на виплату пенсій і допомоги за рахунок власних надходжень становить 54,7%, що на 1,1% більш, ніж в 2011 році. При цьому забезпечення власних витрат на виплату пенсій за рахунок власних надходжень становить – 77,8%, що на 2,2% більше відповідного періоду 2011 року. Державними інспекторами проведено 46 перевірок з питання дотримання законодавства про працю. Доходи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності мають динаміку до збільшення на протязі всього досліджуваного періоду, зокрема у 2011 році він становить 106,88 %, у 2012 році 114,85 %, та за прогнозом на 2013 рік становитиме 109,91 %. На соціальний захист та соціальне забезпечення затверджено місцевими радами на 2012 р. 3594,7 тис. грн, або лише 2,1 %. Розрахунковий показник Міністерства фінансів України на 2011 р. становить 5357,8 тис. грн, або 3,5 %. Відсоток забезпеченості поточної потреби на виплату пенсій і допомоги за рахунок власних надходжень становить 54,7%, що

на 1,1% більш, ніж в 2011 році. При цьому забезпечення власних витрат на виплату пенсій за рахунок власних надходжень становить – 77,8%, що на 2,2% більше відповідного періоду 2011 року. За 2012 рік платниками страхових внесків перераховано до бюджету Пенсійного фонду 395.1 млн грн (90.7% суми, передбаченої планом). В 2012 році звернулося за призначенням субсидії - 5625 осіб, субсидії призначені - 2849 особам. на суму – 585,0 тис. грн. Видано безкоштовно інвалідам: малих засобів пересування – 120 од., що на 13,2 % більше рівня 2011 р. колясок – 37, що на 15,6 % більше рівня 2011 р. засобів для орієнтації спілкування – 42 од., що на рівні 2011 р. Кількісні і якісні критерії ефективності бюджетної політики м. Кременна у 2012-2013 р., які характеризують стан фінансування розвитку соціального захисту населення, наведені у табл. 1.

За даними табл. 1 на соціальний захист та соціальне забезпечення затверджено місцевими радами на 2012 р. 3594,7 тис. грн, або лише 2,1 %. Розрахунковий показник України на 2011 р. становить 5357,8 тис. грн, або 3,5 %. На фінансування заходів соціального захисту та соціального забезпечення будуть направлені кошти Державного, обласного та місцевого бюджетів у межах бюджетних асигнувань, державних соціальних фондів, кошти підприємств, установ, організацій.

Таблиця 1

Кількісні і якісні критерії ефективності бюджетної політики м. Кременна у 2012-2013 р. [6]

Видатки	Затверджено місцевими радами на 2012 р.	Питома вага, %	Розрахунковий показник МФУ на 2013 р.	Питома вага, %
Державне управління	18420,6	10,6	6902,0	4,5
Освіта	68764,7	39,6	62295,4	40,9
Правоохоронна діяльність	246,0	0,1		
Охорона здоров'я	51115,7	29,5	51611,7	33,9
Соціальний захист та соціальне забезпечення	3594,7	2,1	5357,8	3,5
Культура і мистецтво	9873,6	5,7	11405,8	7,5
Фізична культура і спорт	3185,6	1,8	978,7	0,6
Видатки, які не враховуються	4974,8	2,9	13799,5	9,1
Разом видатків	173498,3	100	152350,9	100

Отже, питома вага дотацій вирівнювання у загальному обсязі трансфертів більша за частку субвенцій. Проте в цілому питома вага дотацій вирівнювання та субвенцій у загальному обсязі трансфертів протягом аналізованого періоду змінилась несуттєво.

По Україні частка дотацій протягом 2010-2012 рр. коливається в межах 51,49 - 56,87%. Найбільшою

питома вага дотацій зафіксована у 2011 році (56,87%), що пов'язано із фінансуванням протягом року в повному обсязі усіх дотацій, які передбачалися Законом України «Про Державний бюджет України на 2011 рік». Протягом аналізованого періоду значення показника встановлено на рівні 16,35% (мінімальне значення) у 2011 році та 23,05% (максимальне зна-

чення) у 2012 році. Отже, дотаційне навантаження у значній мірі залежить від темпів зростання доходів державного бюджету та обсягу дотацій.

Висновки. Таким чином, в умовах становлення демократичної держави формування системи державного управління соціальним захистом населення має ґрунтуватись на ефективній бюджетній політиці, яку також здійснює Управління праці та соціального захисту населення виконавчого комітету Кременської міської ради. Діюча практика показує, що основною метою бюджетної політики сьогодні є не проведення фінансового вирівнювання, а задоволення поточних потреб органів місцевого самоврядування, які фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Література

1. Артус М.М., Хижка Н.М. Бюджетна система України // Навчальний посібник / К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005.- 220 с.
2. Гапонюк М.А. Місцеві фінанси: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М.А. Гапонюк, В. П. Яцюта, А. Є. Буряченко, А.А. Славкова. - К.: КНЕУ, 2002. - 184 с.
3. Вишнеvsька Н.В. Бюджетна політика: регіональний аспект: монографія / Н.В. Вишнеvsька. - Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. - 244 с.
4. Алексеев І.В. Бюджетна система України: навч. посіб. / І.В. Алексеев, Н.Б. Ярошевич – К.: Хай-Тек Прес, 2010. – 376 с.
5. Oates W. Fiscal Federalism. N. Y.: Harcourt, Brace, Jovanovich, 1972. – P. 234-250.
6. Офіційний сайт Кременецької міської ради. Режим доступу: <http://rairada-kremenets.gov.ua/>

References

1. Artus M.M., Hizha N.M. Bjudzhetna sistema Ukraïni // Navchal'nij posibnik / K.: Vid-vo Evrop. un-tu, 2005.- 220 s.
2. Gaponjuk M.A. Miscevi finansi: navch.-metod. posibnik dlja samost. vivch. disc. / M.A. Gaponjuk, V. P. Jacjuta, A. Є. Burjachenko, A.A. Slavkova. - K.: KNEU, 2002. - 184 s.
3. Vishnevs'ka N.V. Bjudzhetna politika: regional'nij aspekt: monografija / N.V. Vishnevs'ka. - Luc'k : RVV «Vezha» Volin. derzh. un-tu im. Lesi Ukraïнки, 2007. - 244 s.
4. Alekseev I.V. Bjudzhetna sistema Ukraïni:

navch. posib. / I.V. Alekseev, N.B. Jaroshevich – K.: Haj-Tek Pres, 2010. – 376 s.

5. Oates W. Fiscal Federalism. N. Y.: Harcourt, Brace, Jovanovich, 1972. – P. 234-250.

6. Офіційний сайт Кременецької міської ради. Режим доступу: <http://rairada-kremenets.gov.ua/>

Ржевська О. МЕЖБЮДЖЕТНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И БЮДЖЕТНАЯ ПОЛИТИКА: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ (НА ПРИМЕРЕ КРЕМЕНСКОЙ ГОРОДСКОЙ РАДИ)

В статье исследованы теоретические аспекты бюджетной политики и межбюджетных отношений, определены результаты анализа доходов и расходов Управления труда и социальной защиты населения исполнительного комитета Кременского городского совета, приведены современные количественные и качественные критерии эффективности бюджетной политики г. Кременная и перспективные.

Ключевые слова: межбюджетные отношения, бюджетная политика, город.

Rjevskaya O. THE INTERBUDGETARY RELATIONS AND FISCAL POLICY: STATE AND PROSPECTS (THE EXAMPLE OF THE KREMINNA CITY COUNCIL)

In the article the theoretical aspects of fiscal policy and the interbudgetary relations are explored. The analysis results of profits and charges of labour Management and social population defence of the executive committee of the Kremenna city council are certain. The modern numerical criterion of fiscal quantitative policy and high-quality efficiency of flint and perspective in Kremenna are resulted.

Key words: interbudgetary relations, fiscal policy, city.

Ржевська О. – слухач магістратури державного управління Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Рецензент – **Заблодська І.В.** д.е.н., проф., директор Луганського філіалу Інституту економіко-правових досліджень НАН України, професор магістратури державного управління Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Стаття подана 10.06.2013